УДК 811.161.2'373.23:355.01-05(=161.2)
Біленко Т.Г.[1], Балабанова С.О.[2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. СН-115 НУ «Запорізька політехніка»

ВІЙСЬКОВІ ПОЗИВНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ УКРАЇНЦІВ

Т.Г. Біленко, С.О. Балабанова

Військові позивні сьогодні є не просто технічними кодами для забезпечення зв'язку, а складним соціолінгвістичним феноменом, що має глибоке історичне, культурне та психологічне підґрунтя. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення нових мовних одиниць, які активно формуються в умовах сучасної війни та відображають трансформацію національної ідентичності, дух епохи й специфіку української ментальності.

Проблема номінації у військовому середовищі привертала увагу багатьох науковців. Зокрема, Н. Павликівська у своїх дослідженнях детально аналізувала історію формування та функціонування псевдонімів учасників Української повстанської армії, розглядаючи їх як важливий елемент конспіративної діяльності та ідентифікації підпільників, Л. Мурашко розглядала еволюції найменувань військових звань і посад, В. Каліщук зосереджував увагу на специфіці комунікації у військовому середовищі. Питання антропонімії та неофіційного іменування також висвітлювали Л. Кравченко та І. Єфименко. У новітній період ця проблематика активно розробляється в дослідженнях, присвячених мовним практикам часу повномасштабної війни.

Мета роботи – вивчити особливості функціонування військових позивних українських захисників як засобів репрезентації ключових рис національного характеру.

У ході дослідження встановлено, що традиція використання умовних імен має стійке історичне підґрунтя: від козацьких прізвиськ, таких як *Сірко, Кривоніс, Нечай*, до псевдонімів бійців ОУН і УПА, зокрема *Яструб, Буревій, Чорний Ліс*. У сучасних умовах ця традиція набула нових форм і змістів, що засвідчує безперервність національної номінативної практики.

Аналіз фактичного матеріалу дає змогу виокремити кілька основних типів військових позивних. Відантропонімні позивні утворюються від власних імен або їхніх варіантів *(Михайло, Вітя, Макс, Дімон, Льоха*) і часто виконують функцію спрощення комунікації або маскування справжнього імені. Найчисленнішу групу становлять відапелятивні позивні, які походять від загальних назв. Серед них поширені найменування тварин і птахів, як-от: *Єнот, Вовк, Сова, Яструб, Барс, Орел,* що символізують спритність, витривалість, бойовитість; назви рослин (*Дуб, Калина, Верба)*, що уособлюють стійкість і національну символіку; а також характерологічні позначення: *Позитив, Тихий, Буря, Хмурий*, що відображають риси характеру носія.

Окрему групу становлять професійні або соціальні позивні, пов'язані з родом занять чи роллю бійця (*Док, Інженер, Пілот, Шеф, Вчитель).* Відтопонімні позивні вказують на географічне походження або важливі для особи місця (*Київ, Харків, Донбас, Полтава, Одеса, Дніпро),* і підкреслюють зв'язок із рідною землею. Значну групу формують відміфонімні та історико-культурні позивні, що апелюють до міфології, історії чи культури, зокрема *Перун, Козак, Спартанець, Вікінг, Арес, Мамай*, і символізують силу, мужність і героїзм. Ситуативні позивні виникають унаслідок певних життєвих обставин або подій *(Фенікс, Щасливчик, Тінь, Ранений, Двічі*) і відображають особистий досвід бійця. Інтертекстуальні та медійні позивні пов'язані з образами масової культури, фільмів, ігор чи інтернет-простору *(Тор, Джокер, Термінатор, Рембо, Бетмен*), що свідчить про вплив сучасного інформаційного середовища.

Військові позивні виконують низку важливих функцій: конспіративну, що полягає у приховуванні особистих даних; комунікативну, яка забезпечує швидку та зручну взаємодію; ідентифікаційну, спрямовану на формування індивідуального образу бійця; психологічну, що підтримує бойовий дух і відчуття належності до спільноти; а також меморіальну, яка сприяє збереженню пам'яті про воїнів.

Позивні яскраво відображають риси українського національного характеру, зокрема свободолюбство, стійкість, іронічність і здатність до

самоіронії. Це підтверджують такі приклади: *Кіт, Бандерас, Укроп, Борщ, Сало*, що поєднують гумор із глибокими культурними асоціаціями.

Отже, військовий позивний постає не лише як умовне ім'я, а як багатошаровий мовний знак, у якому закодовано особисту історію, досвід, цінності та незламність українського воїна. Він забезпечує спадкоємність національних традицій і водночас відображає нові мовні тенденції, сформовані в умовах сучасної війни.